איז דאָ אין שטעטל. און ס׳איז עפּעס אומעטיק געווען פון אָט דער פרעמדקייט, וואָס האָט זיך אין איילעניש און מיט קלאַנג און קלונג פון לויפעניש און יאָגעניש אַריינגעכאַפּט אין שטעטל אַריין און האָט שוין נישט „דערווישט” דאָס, צו וואָס דאָס געיעג איז געווען. צוריק איילט עס זיך נישט. און זאָל אים קיינער נישט דאַרפן, אָט דעם דאָקטאָר, וואָס איז אין איילעניש געקומען צו פליען. אָבער עס וואָלט גוט געווען, ער זאָל דאָ תמיד זיין, נאָר אַזוי ווי ער האַלט ביים אָוועקפאָרן, וואָלט בעסער געווען, ער זאָל וואָס גיכער אַוועקפאָרן. און זאָלן נישט קלינגען די גלעקער, ווייל די גלעקער האָבן אָנגעוואָרפן אַן אומעט, און קלאַנגען זיינען געגאַנגען פון מויל צו מויל, אַז דאָקטאָר און פעלדשער קלייבן זיך צו באַשיטן מיט קאַלך דעם פרישן בר־מנן...

אין שטוב דאָרטן, אַרום בר־מנן, איז געווען אַזעלכע געשרייען און גוואַלדן, אַז ס׳האָט זיך געדאַכט, אַז דער דאַך הייבט זיך פון די קולות. און ס׳איז געווען דאָרט אַ שוידערלעכע יאָגעניש, און איינער און צוויי לעבעדיקע, מיט לעבעדיקע געשרייען באַגלייט און מיט שוידערלעכע גוואַלדן, האָבן זיך מיט מת, און מיט שטילקייט פון מת, אַרויסגעטראָגן אין דרויסן אַרויס און, נישט אָגטוענדיק אים זיין רעכט, אַרויפגעלייגט אים אויף ברעטלעך און אויף פלעקער, און איינגעדעקט, און אַרומגעבונדן, און אויפגעהויבן אויף אַקסל, און פאַר אַלעמען, צווישן אַלעמען און אַרום אַלעמען איז געלאָפן גבריאל דער שמש און, איילנדיק און לויפנדיק און קלאַפּנדיק מיט אַ בלעכענער פּושקע, געשריען:

„צדקה תציל ממות! צדקה תציל ממות!”

און דאָ, פאַרביי, איז דורכגעפאָרן דער דאָקטאָר מיט פּאָטשטאָוון קלאַנג פון גלעקער, וואָס האָבן געלאָזט הערן און דערציילט, אַז זיי פירן אַוועק מיט זיך אַזאַ מענטש, וואָס האָט קיין צייט נישט געהאַט צו קומען און האָט קיין צייט נישט צוריק אַוועקצופאָרן; אַז ס׳איז זייער אַ וויכטיקער פאַרשוין אָט דער, וואָס איז געקומען און פאָרט אַוועק, און אַז נאָך וויכטיקער וואָלט געווען, מ׳זאָל אים דאָ קיין מאָל נישט אָנקוקן, אָט דעם וויכטיקן פאַרשוין. און ס׳איז עפּעס גוט, וואָס ער

פאָרט אַוועק, און איינצייטיק — טאָמער, חלילה, מ׳דאַרף אים האָבן, איז נישט גוט, וואָס מ׳באַדאַרף אַזוי ווייט פאָרן נאָך אים.

ס׳האָט פונווייטנס געלאָזט זיך הערן דאָס קלינגען פון די גלעקער, וואָס האָט זיך צונויפגעמישט מיט גבריאלס שרייען: „צדקה תציל ממות!”

3

אויף פּאָטשטאָווע פערד מיט רעשדיק־קלינגענדיקן קלאַנג איז אַראָפּגעפאַלן אַ בינטל אומבאַקאַנטע קריסטן מיט לייטישע פּנימער, וואָס האָבן אויסגעזען ווי יידן, וואָס זעען אויס ווי קריסטן. אויף זייערע קליידער איז נישט געווען צו דערקענען, אַז זיי זאָלן „עפּעס” זיין, און דאָך האָט מען דערקענט, אַז זיי זיינען נישט סתם זיך מענטשן, אַז זיי זיינען נישט גלאַט אַזוי זיך געקומען, אַז זיי זיינען אַראָפּגעשיקט געוואָרן אַהער־צו מיט עפּעס אַ פולמאַכט, וואָס באַדאַרף דווקא נאָר זיין פאַרשטעלט הינטער געוויינטלעכע קליידער, ווי געוויינטלעכע מענטשן־קריסטן טראָגן. דאָס איינציקע, וואָס זיי האָבן יאָ געהאַט אויף זיך, וואָס נישט אַלע מענטשן האָבן אויף זיך געהאַט, זיינען די היטלען זייערע, מיט די טונקל־ברוינע סאַמעטקעס און מיט „קנעפּלעך” פון פאָרנט. פינף „קנעפּלעך” אויף פינף היטלען, וואָס זיינען געזעסן אָנגערוקט אויף פינף קעפּ.

צוגעפאָרן און זיך אָפּגעשטעלט לעבן יצחק־אהרנס שטוב, לעבן דער צווייטער העלפט, וואָס דער פעלדשער האָט פאַרנומען. דאָרטן זיינען אַלע פינף פאַרשוין מיט פינף פאָר פיס פון וואָגן אַראָפּגעשפּרונגען, פון די הויכע מקומות, וואו זיי זיינען געזעסן, און איינער נאָך דעם אַנדערן זיינען זיי פאַרשוואונדן געוואָרן אין דעם פעלדשערס שטוב אַריין, און אין עטלעכע מינוט אַרום זיינען לויפנדיק געקומען דער אוריאַדניק מיטן סאָטניק. דער סאָטניק איז אומבאַמערקט אָן־היטלדיק געוואָרן און האָט זיך פאַרנומען צו העלפן דעם „יאַמשטשיק” אַראָפּצושלעפּן די פעקלעך, וואָס די פינף לייט האָבן מיט זיך געבראַכט. ער האָט יעדעס פעקל געשלעפּט און געטאַסקעט מיט אַזאַ יראת־הכבוד, ווי אינעווייניק וואָלטן געלעגן הייליקע זאַכן, וואָס קאָנען נאָר באַלאַנגען צום קלויסטער.

געמיינט האָט מען יענע העלפּט שטוב, דעם פעלדשערס, און די פינף קריסטן, אָבער אָנגעהויבן צו קלייבן האָט מען זיך אַרום יצחק־אהרנס העלפט, איינער און אַ צווייטער, און צו איינעם און צו צוויי איז צוגעוואַקסן אַ דריטער און אַ פערטער, און גאָר גיך איז אויסגעוואַקסן אַ היפּש רעדל, און נאָך איידער ס'האָט ווער עפּעס געוואוסט, ווער זיי זיינען, אָט די פריש־אָנגעקומענע לייט, האָט מען שוין געוואוסט, צו וואָס זיי זיינען געקומען, און דערפאַר האָט מען צו זיי געפילט עפּעס ערגערס און בעסערס, ווי מ'פילט עס צו געוויינטלעכער און אָפענער נאַטשאַלסטוואָ. זיכער, אַז די לייט זיינען געקומען דאָ צו טאָן עפּעס פאַר די לעבעדיקע און פאַר די טויטע. וואָס זיי ווילן טאָן פאַר די לעבעדיקע און וואָס פאַר אַ פעולה דאָס טועכץ זייערס וועט האָבן, האָט נאָך קיינער נישט געוואוסט. אָבער דאָס, וואָס זיי וועלן טאָן מיט די טויטע, האָט מען שוין לאַנג בעפאָר געהערט. אין סך הכל, הייסט עס, זיינען זיי געקומען גוטס און שלעכטס טאָן — אפשר איז דאָס שלעכטע אויך גוט פאַר די לעבעדיקע ? אָבער ביז וואַנען און וואָס, איז עס פאָרט שלעכט, וואָס מ'נעמט אַ מת און מ'באַשיט אים מיט וואַפנע. פון דעם שלעכטס, וואָס מ'קלייבט זיך צו טאָן מיט די מתים, כדי דערמיט גוטס צו טאָן די לעבעדיקע, קאָן נאָך דערפון אַליין די לעבעדיקע ערגער ווערן... אַ קלייניקייט, מבייש זיין אַ מת !...

דער אוריאַדניק האָט זיך פאַר דער צייט אַ פאָר מאָל אין דרויסן באַוויזן — אַ צעטראָגענער. מ'האָט געזען, אַז ער האָט די נכפה, אַז ער האָט אין גאַנצן פאַרגעסן, אַז ער איז אויך עפּעס אַ שטיקל נאַטשאַלניק. ער האָט אויסגעזען ווי אַ האָן, ווען ער פאַלט אַריין אין אַ פרעמדן גבול אַריין צווישן העגער, פיל גרעסערע און שטאַרקערע פון אים. יידן האָבן געקוקט אויף אים און זיך געשמאָלצן פון זיין ירידה.

— זדראַווסטוואויטיע, גאָספּאָדין אוריאַדניק !...

יצחק־אהרן האָט פון צייט צו צייט אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ פון פענצטער און געפרעגט ביי די צונויפגעקליבענע יידן, נאָך וואָס זיי קלייבן זיך דאָ צונויף. אין דער יאַרמעלקע האָט ער זיך געוויזן, ביי זיך אין שטוב אין דער יאַרמעלקע, גלייך ווי די פריצים וואָלטן ביי אים אין שטוב געווען. ער האָט פון זיין שטוב אויסגעזען ווי אַ ייד, וואָס כאַפּט זיך אַרויס פון פריסוטסטוואָ, וואָס איז פול מיט נאַטשאַל־

סטוואָ און מיט יידן, און וואָס פילט זיך היימיש און פרעמד איינצייטיק. ער האָט גערעדט צו זיי, געוואונקען צו זיי, צו די פאַרזאַמלטע יידן, אַז זיי זאָלן זיך צעגיין, אַז עס פּאַסט נישט צו שטיין און אַז ס'איז בכלל בעסער אין אַזאַ צייט וואָס ווינציקער זיך צונויפקומען צוזאַמען.

— „זאַלצערס", זיי זיינען געקומען „זאַלצן" — האָט איינער צו אַ צווייטן געזאָגט און חושד געווען יצחק־אהרנען, אַז ער ווייסט דערפון און וויל נישט זאָגן.

4

אויף מאָרגן האָט זיך דער קאַמף אָנגעהויבן. די פינף לייט זיינען געגאַנגען אין דער באַגלייטונג פון אוריאַדניק מיטן סאָטניק, געגאַנגען אין יענע הייזער, וואו ס'זיינען געווען צופאַלן פון דער מגפה, און מ'האָט אין יעדן הויז פון די הייזער געמאַכט דעזינפעקציעס, געשפּריצט מיט אַזעלכע שמעקעדיקע פליסיקייטן אויף ווענט און סטעליע, אויף בעטן און טישן, און דערנאָך צעפּראַלט טיר און פענצטער און אַרויסגעטראָגן די אַלע זאַכן, וואָס האָבן זיך געפונען אין נאָענטער באַרירונג מיטן קראַנקן אויף דער מגפה־קרענק. אַרויסגעטראָגן אין דרויסן אַרויס, באַגאָסן מיט קעראָסין און אונטערגעצונדן. מ'האָט דאָ און דאָרט געברענט ליילעכער און שטרוי פון בעטן. ס'האָבן געברענט און נישט געקאָנט ברענען, זיך געסמאַליעט קישנס און איבערבעטן, זיך גערייכערט און צעטראָגן אין דער לופט אַ שטינקענדיקן ריח פון סמאַליענדיקע פעדערן. אויף די שליאַכן האָט מען צעשטעלט שמירהס, נישט אַרויסצולאָזן און נישט אַריינצולאָזן אין שטעטל אַריין, און אומעטום זיינען געלעגן הורבעס שטרוי צוגעגרייט, וואָס טאָמער וועט זיך איינעם דווקא יאָ וועלן אַריינרייסן אָדער אַרויסרייסן פון שטאָט אַרויס, און ער וועט נאָך דערצו עפּעס וועלן אַרויספירן מיט זיך, זאָל מען אים די זאַכן, וואָס ער פירט מיט זיך, פאַרברענען, און אים אַליין, דעם מענטש, וואָס מוז אַרויספאָרן, זאָל מען „אָפּשווענצלען" מיט אַזאַ דעזינפעקצירנדיקער פליסיקייט פון קאָפּ ביז די פיס. איינצייטיק זיינען אויסגעקלעפּט געוואָרן נייע פאַראָרדענונגען וועגן ריינקייט, וואָס האָבן געסטראַשעט מיט גרויסע געלטשטראָפן און מיט לאַנג־

טערמיניקער תּפֿיסה יעדן אײנעם, וואָס וועט אָט דעם באַפֿעל נישט געהאָרכזאַם זײַן. אין אַ צווייטן אויפֿרוף איז געווען אויסגערעכנט אַ גאַנצער צעטל פֿון דעם, וואָס מ׳מעג עסן און טרינקען און וואָס מ׳טאָר נישט. און ס׳איז שטרענג אָנגעזאָגט געוואָרן, אַז ווי נאָר עס וועט זיך ערגעץ טרעפֿן אַ כאָליערע־צופֿאַל, זאָל מען באַלד מעלדן אין סאַניטאַרן־פּונקט.

דעם זעלבן טאָג האָבן צוויי גויים אויסגעגראָבן אַ גרוב אין מיטן מאַרק און אַרויסגעגראָבן פֿון זײַן לאַנג־יאָריקן אײַנגעמויערטן מקום־מנוחה דעם קעסל פֿון באָד. האָט מען אים געפֿירט, אָט דעם קעסל, אַן אויסגעלייטערטן פֿון צענדליקער יאָרן זיך ברענען און קאָכן און אַרויסגעפֿירט „אים” מיט זײַן קעסלדיקן כּבֿוד. אויפֿן מיטן מאַרק האָט מען אים מכבּד געווען מיט אָט דעם גרוב־לאָך, וואָס איז שוין געווען צוגעגרייט פֿאַר אים, זײַן קײַלעכדיקן פֿאַרנעם אַרײַנגעזעצט אין גרוב אַרײַן און מיט אָפֿענער קײַלעכדיקער ליידיקייט אַרויף צו הימל און צו זון. דער אוריאַדניק מיטן סאָטניק האָבן פֿון די הײזער אַרויסגעשלעפּט עפּעס אַ צענדליק גויים מיט גויעס און, מיט גוואַלד זיי אָנגעוואָרפֿן די קאָראָמיסלעס אויף די אַקסלען, האָט מען זיי באַפֿוילן דעם קעסל פֿול מיט וואַסער אָנצופֿילן. און אַזוי ווי מ׳האָט „אַרײַנגעוואָרפֿן” אַהין־צו עטלעכע מאָל־וואַסער, אַזוי האָט אונטער אים אָנגעהויבן צו ברענען אַ פֿײַער, און זיך צעברענט, און אײַנצײַטיק האָט זיך פֿון אונטן און פֿון אויבן געדרייכערט און געפּאַרעט. און פֿאַר דער צײַט איז דער אוריאַדניק מיטן סאָטניק געלאָפֿן פֿון אײן גויאישער שטוב צו דער צווייטער און — געקלאַפּט אין פֿענצטער מיט קולות, ווי מ׳וואָלט זיי פֿון שלאָף געוועקט, האָט מען גערופֿן דעם פּויערישן עולם, ער זאָל גיין זיך נעמען געקאָכט וואַסער פֿון קעסל. גויים, גויעס, שיקסעס און שקצים האָבן זיך אַ לאָז געטאָן פֿון אַלע זײַטן מיט קריגלעך, באַנקעס, מיט ליימענע און טשוהונענע שוואַרצע טעפּ און מיט פֿאַרזשאַווערטע בלעכענע קווערטלעך און אַרומגערינגלט דעם קעסל אין אַ קײַלעכדיקן רינג — מיט רעש און טומל און פֿריילעכע אויסגעשרייען און קוויטשערייען. און צווישן רעש און טומל האָט זיך שטיל געגנעפּלט אַ פּאַרע פֿון דעם גרויסן באָד־קעסל, וואָס האָט זיך געהויבן העכער פֿון די פֿאַרזאַמלטע קעפּ, און עס האָט זיך געדאַכט, אַז די

צונויפֿגעלאָפֿענע מענטשן־מאַסע אָטעמט מיט אײן אָטעם און לאָזט פֿון זיך אָט די געדיכטע פּאַרע אַרויס.

און מערקווירדיק, וואָס אָט די אַלע קאַמפּס־מיטלען, וואָס די פֿינף קריסטלעכע לײַט האָבן אָנגעהויבן אָנצופֿירן מיט דער מגפֿה, האָבן נאָך פֿאַרגרעסערט די אומרואיקייט. אויב ס׳האָבן זיך פֿריער געפֿונען אַ פּאָר „אַפּיקורסים”, וואָס האָבן נישט געוואָלט נאָכגעבן, אַז „די כאָליערע איז שוין דאָ”, איז דאָס געווען צו פֿאַרדאַנקען אָט די מיטלען, אַז אַפֿילו די יעניקע, וואָס האָבן נישט געגלייבט אין „איר” עקסיסטענץ, זאָלן שוין אויך אָנהייבן צו גלייבן.

אײנצײַטיק מיטן ציוויליזירטן קאַמף, וואָס די פֿינף ציוויליזירטע קריסטן האָבן אָנגעהויבן אָנצופֿירן קעגן דער מגפֿה, האָבן די צוויי פֿעלקער, די ייִדן און די גויים, אָנגעהויבן אים אָנצופֿירן אויף זייער אופֿן. ייִדן האָבן אָנגעהויבן איבעריקע שעהן צו פֿאַרברענגען אין בית־המדרש, האָבן אויף הויכע טענער געזאָגט תּהילים, און גויים האָבן געבעטן אויף זייער אופֿן און לויט זייער גלויבן. ס׳האָט זיך אָפּט דער גלח אין דער „ריאַסע” באַוויזן מיטן ספּאָדיק אויפֿן קאָפּ, מיט אַ צלם, וואָס ער האָט געהאַלטן בײַ דער ברוסט, און נאָך אים איז נאָכגעגאַנגען און זיך נאָכגעשלעפּט אַ פּויעריש פֿאָלק מיט צלמים, מיט הייליקע בילדער, מיט „שמאַטעס” און מיט וועקסענע ליכט, פּונקט מיט אַזאַ אָרדענונג, ווי בעת „מ׳שלעפּט אַ פּגר” (און ס׳איז טאַקע אויסגעקומען אַ ביסל משונה, וואָס מ׳זעט אָט די צערעמאָניעס און ס׳איז נישטאָ קיין „פּגר” אין דער מיט). דער גלח האָט געפּרעפּלט און דער דיאַק, וואָס איז נאָכגעגאַנגען דעם גלח הינטער דער פּלייצע, האָט נאָכגעזאָגט פֿון אַ ביכעלע, וואָס האָט פּונקטטנס אויסגעזען ווי אַ ייִדיש ספֿרל, און נאָכגעפּרעפּלט דעם גלח אין טאָן אַרײַן, אַמאָל אײנער מיט אַ גראָבן קול און אַמאָל אײנער מיט אַ דינערן קול, באַגלייט מיט קוויטשערלעך פֿון קליינע שקצים און שיקסעלעך, וואָס האָבן זיך לכּבֿוד אָט דער צערעמאָניע אָנגעטאָן פֿרישע פּאָסטעלקעס אויף די פֿיסלעך זייערע און ביז די קני זײַנען זיי, די פֿיס, געווען פֿעסט אײַנגעוויקלט אין ריינע, ווײַסע שמאַטעס, מיט בײַע שטריקלעך „אַרומגעמאָטעט”. די פּויערישע אָנהיטלדיקע קעפּ האָבן געגלאַנצט אַנטקעגן דעם שײַן פֿון דער זון מיט חזירישער פֿעטקייט. און אָט דער גלאַנץ פֿון זייערע האָר האָט פֿאַר

זיך דערציילט פון אייגנאַרטיקער גויאישער פרומקייט. פרעמד און אָפּשטויסנדיק פאַרן יידישן אויג, און דאָך האָבן יידן דאָס מאָל גאָר אַנדערש פאַרדייעט אָט די פּראָצעסיע, וויסנדיק צוליב וואָס דאָס ווערט געטאָן. געפילט די גויים פאַר אַן „אָח לצרה״, האָט מען נישט אָפּ־געשפּאָט פון דעם גויאישן „פאַרפירט״ זיין און געדולדיק אויסגעהערט דעם קלאַנג פון די קלויסטער־גלעקער.

5

די סאַניטאַרן האָבן זיך געטאָן דאָס זייעריקע און די מגפה האָט זיך געטאָן דאָס איריקע. זי האָט זיך פון טאָג צו טאָג אַלץ ברייטער און ברייטער צעוואָרפן איבערן שטעטל. פונקט ווי אין אַ שׂרפה וואַרפט זיך איבער דאָס פייער און כאַפּט אַרום אין פלאַמען אַ שטוב דווקא דאָרטן, וואו מ׳האָט עס ווינציקער דערוואַרט, אַזוי האָט עס דאָ פּאַסירט. ס׳האָט דווקא דורכגעלאָזט די שכנישע הייזער, וואָס האָבן זיך געפונען אין די נאָענטע גרענעצן, וואו ס׳האָט געטראָפן אַ כאָליערע־צופאַל, און ס׳האָט אַ כאַפּ געטאָן עטלעכע הייזער ווייטער אָדער גאָר אויף אַ צווייטער גאַס.

פון טאָג צו טאָג איז די צאָל אבלים און יתומים גרעסער געוואָרן און אויפן בית־עולם זיינען געוואַקסן איינס לעבן דעם אַנדערן פרישע בערגלעך ערד, און אַ דאַנק דעם האָט מען אָנגעהויבן צו פאַרלירן דעם צוטרוי צו די מיטלען, וואָס די סאַניטאַרן האָבן דיקטירט צו באַקעמפן די מגפה, און נאָך מער האָט מען פאַרלוירן דעם צוטרוי צו זיי אַליין. פון אויער צו אויער האָבן זיך דערטראָגן קלאַנגען, אַז ווען ס׳פאַלט אַריין צו זיי אין דער האַנט אַריין אַ קראַנקער, מאַכן זיי וואָס גיכער אַ סוף מיט אים, כדי אַזוי אַרום נישט געבן דער מגפה קיין מעגלעכקייט זיך צו פאַרשפּרייטן, און אַ דאַנק דעם האָט מען זיך אָנגעהויבן אויסצוהיטן, זיי זאָלן זיך נישט דערוויסן, ווען ס׳איז ווער קראַנק געוואָרן. און אויב מ׳איז דאָך געשטאָרבן, נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס מ׳האָט אויסבאַהאַלטן דעם קראַנקן פון די גויאישע הענט, האָט מען כאָטש געוואוסט אויף זיכער, אַז דער געשטאָרבענער האָט נישט געקאָנט בלייבן לעבן. אַזעלכן האָט מען לייכטער געקאָנט אַרויס־

גנבענען און אָפּהיטן זיין מתדיקן כבוד, אויסהיטן פון וואָפנע. אַזוי ווי „ער״ האָט נאָר צוגעמאַכט די אויגן, האָט מען אים בגנבה און דורך הינטער־געסלעך אַרויסגעטאַסקעט פון שטוב און אַוועקגעטראָגן אויפן בית־עולם, און דאָרטן, אין „אוהל״, האָט מען אים אָפּגעטאָן זיין רעכט נאָך אַלע מנהגים און יידישע דינים. די יעניקע, וואָס מ׳האָט געפּאַקט אין מיטן וועג מיט דער „גנבה״, איז גאָרנישט געווען וואָס מקנא צו זיין. מ׳האָט פון זיי מיט גוואַלד דעם בר־מנן אַרויסגעריסן און זיי, די פרעמדע, גויאישע הענט, האָבן זיך שוין מיט „אים״ מתעסק געווען אויף זייער אופן.

איינצייטיק ווי יידן האָבן געטאָן וואָס מעגלעכס, כדי אויסצומיידן אָט דעם „זאַלץ״ פון זייערע מתים, האָבן פויערים פאַרקערט געהאַנדלט. ווען ס׳איז ווער קראַנק געוואָרן ביי זיי אויף דער קרענק, איז דער יעניקער פויער אָדער פויערטע, וואָס האָט ביי זיך דעם קראַנקן געהאַט, שוין געלאָפן נאָך „לאַפּנע״. זיי, די פויערים, האָבן באַין אופן נישט געקאָנט באַנעמען, וואָס די יידעלעך ציטערן אַזוי פאַר דעם ביסל „לאַפּנע״, וואָס מ׳באַשיט די מתים זייערע. זיי, פאַרקערט, די פויערים, לויפן אַליין נאָך דעם גערן, ווען יענער זשיפּעט נאָך, און אַזוי גלייך ווי יענער מאַכט צו די אויגן, גיט מען אים אַוועק זיין פּאָרציע און רעשט בלייבט פאַר זיי אויף צו קאַלכן די הייזער. ס׳האָט נישט גענומען לאַנג; אין אַ טאָג צוויי אַרום האָט מען שוין געזען דאָס שטיבל אויסגעווייסט. אַלע האָבן אַזוי געטאָן. וואו מ׳האָט געזען אַ פריש אויסגעקאַלכטע „כאַטע״, איז געווען אַ סימן, אַז דאָרט האָט זיך ווער געפעלט, און ס׳האָט זיך באַקומען אַן איינדרוק, אַז נאָך יעדן זייערן אַ בר־מנן זיינען די הייזלעך זייערע געוואָרן חגאדיקער און לעבעדיקער.

נאָך דער צאָל מתים נאָך איז געוואַקסן די צאָל אויסגעקאַלכטע שטיבלעך. און ביי יידן איז נאָך יעדן מת פאַרבליבן אַ נשמה־לעמפּל אין שטוב און אַ פענצטער, וואָס האָט אַרויסגעקוקט אין דרייסן אַרויס מיט אומעט און שרעק פון טויט.

* * *

ס׳איז, צווישן אַנדערע, אויך אַוועקגעשטאָרבן יענע יידענע, וואָס איז צען יאָר קראַנק געווען. די קראַנקע האָט דווקא עטלעכע טעג געקעמפט מיט דער נייער קרענק. און דערפאַר, ווייל אָט די נייע קרענק האָט זיך